

Verslag

Informeel Bestuurlijk Overleg Bodem op 12 februari 2014

Aanwezig: Johan v.d. Hout (prov. Noord Brabant), Isabella Diks (gem. Leeuwarden), Ineke Bakker (prov. Overijssel), Ralph de Vries (prov. Utrecht), Carla Schönknecht (prov. Zeeland), Margreet van Gastel (gem. Arnhem), Govert Veldhuizen (prov. Zuid-Holland), Bert Gijsberts (prov. Flevoland), Tanja Klip (Waterschap Vallei Veluwe), Janneke Oude Alink (gem. Hengelo), Kees Jan de Vet (VNG), Peter Heij, Elaine Alwayn, Marjan van Giezen, Martin van Gelderen, Dik Welkers (Min. IenM), Gerd de Kruif (uitvoeringsprogramma bodemconvenant), Ewoud v.d. Berg (prov. Noord Brabant, voorzitter provinciaal bodemoverleg), Henk v.d. Berg (gem. Utrecht, voorzitter gemeentelijk bodemoverleg)
Theo Konijn (voorzitter/procesbegeleider)

Wat houdt ons bezig?

De voorzitter heet kort welkom en licht de bijeenkomst toe. Eerst is een rondje gehouden over wat een ieder bezig houdt:

- Hoe verder na 2015, een stap zetten naar nieuwe afspraken.
- Gezamenlijkheid vasthouden en uitbouwen.
- In praktijk brengen wat we bedenken: van woorden naar daden.
- Integraliteit vormgeven met behoud concreetheid.
- Lastige locaties nog op te lossen, asbestproblematiek.
- Bodem als energiedrager en andere baten bodem.
- Relatie tot STRONG en Omgevingswet.
- Ruimtelijke ordening ondergrond.
- Stedelijke ontwikkeling.
- Expertise overeind houden.
- Betrokkenheid bedrijfsleven.
- Gebiedsbeheer.

MTR en huidig convenant

Een korte presentatie van Gerd de Kruif over de uitkomsten van de midterm review van de uitvoering van het huidige convenant, aan de hand van een paar beelden. Kern is: samenwerken werkt.

Peter Heij licht op verzoek de stand van zaken rondom het budget toe: de grondslag is er, nu goed naar de inhoud kijken, wat is de opgave, hoe doen we het slim en wie doet wat? Het concept AT Osborne rapport komt even ter sprake. Hoeveel geld nodig is, is nog niet heel scherp. Het is niet de bedoeling om met het rapport het vloerkleed onder beleid uit te halen, maar er wordt kritisch naar het grote bedrag voor bodem op de begroting gekeken. Er ligt nu geen initiatief om te korten. Er wordt gezocht naar geld voor de Kaderrichtlijn Water, maar niet voor deze periode. De midterm review ziet er 'helemaal niet verkeerd uit', hierop voortbouwen. Er is nog veel te doen, daarom snel afspraken maken voor 2015, en daarna een goed arrangement maken voor periode na 2015. Decentralisatie is goed.

Afspraken middelen 2015

- Het moet snel bekend zijn hoeveel geld iedereen krijgt.
- Er worden geen ingrepen meer voorzien in het totaal budget voor 2015, behalve de vooruitgeschoven betalingen. Via de stuurgroep wordt dit proces afgerond.
- Geen energie steken in een andere verdeelsleutel voor 2015. We richten onze inspanning op de periode erna.

- Voor de periode daarna nog eens goed kijken, o.a. gelet op een grote opgave als Rotterdam. Wat zijn de (inhoudelijke) criteria, wat nemen we mee en waar kijken we nu anders tegen aan. We moeten het doen met het bedrag dat er is.
- Er is een inventarisatie gemaakt van 10.000 gevallen bedrijfsleven/overheid om te zien wat er gedaan moet worden. Dit lukt heel redelijk, er is goed inzicht verkregen.
- Asbest is een probleem. Dit kost waarschijnlijk 146 mln. extra. De staatssecretaris heeft hier begrip voor, we moeten kijken welke prioriteiten er zijn en wat kan.

Beeld 2020 e.v.

In grote lijnen is er herkenning met de hoofdlijnen zoals die in de annotatie zijn geschetst. Een paar kanttekeningen worden geplaatst.

- Waarom is het concept-rapport van AT Osborne niet genoemd in de annotatie? Let op de bestaande verantwoording en de noodzaak tot maatwerk, geen nieuwe systemen, maar anderzijds wel dusdanige onderbouwing dat de bedragen zichtbaar goed besteed zijn. Anders zijn we kwetsbaar.
- Verschillende bestuurders zijn heel positief hoe nu gewerkt wordt, waaronder de ambtelijke voorbereiding, waarbij de zorgen en ideeën goed worden verwerkt, en dan bespreking tussen bestuurders. De structuur werkt.
- Koppel opgaven en budgetten.
- Kunnen we wat betreft de financieringsperiode aansluiten bij de termijn van de Kaderrichtlijn Water van 2016-2021? Ook na 2020 zijn er nog locaties die gesaneerd moeten worden en hiervoor is financiering nodig.
- Decentraliseren is vaak bezuinigen. Boek bij de combinatie van opgaven niet teveel synergie in. Actief beheren i.p.v. saneren kost (later) ook geld. Beleid niet aan elkaar koppelen zonder budget. De keuze ligt decentraal. Houden we bilaterale afspraken in stand of kiezen we voor een bredere afweging? Het geheel moet uitgelegd kunnen worden.
- Veel is privaat. Door de economie gebeurt daar nu minder. Goed in beeld houden hoe zich dit ontwikkelt. De regeling loopt tot 2030 (rechten tot 2030). Eventueel vervroegen naar 2023, maar dit kan mogelijk niet in alle gevallen. Kennis en kunde paraat houden, anders weten we niet wat er al gedaan is en wat nog moet. Wortel en stok benadering blijft nodig.
- Gebiedsgerichte aanpak biedt mogelijkheden, maar kent ook beperkingen, is geen panacee. De opgave moet leidend zijn voor de methode van werken.
- Aandacht wordt gevraagd voor oude stortlocaties. Wat kan je hier effectief doen, kennis borgen.
- Verbinden met omgevingsbeleid/Omgevingswet.

Nieuwe afspraken en onderwerpen

De voorzitter vraagt of we inderdaad nieuwe afspraken gaan maken. Het antwoord hierop is unaniem 'JA!'. De geïdentificeerde onderwerpen worden herkend:

- aanpak resterende saneringsopgaven
- financiële middelen
- positie van bedrijven
- verbreding bodembeleid
- taakverdeling overheden
- organisatie van nazorg
- kennis en informatie
- nieuwe financiële instrumenten
- nieuwe wet- en regelgeving

Opmerkingen bij onderdelen van nieuwe afspraken

- De relatie bodembestuurders/waterbestuurders is nog geen automatisme. Gerd de Kruif wordt uitgenodigd bij bestuur UvW voor presentatie. Er wordt tevens

gewezen op de relatie tussen de nieuwe afspraken en STRONG. Er moet bijvoorbeeld iets gebeuren met de Mijnbouwwet, grondwaterbeheer moet praktischer worden ingevuld en we moeten op weg naar 3D(4D) van de ondergrond.

- Het convenant is in belangrijke mate oplossingsgericht: oude problemen voor 2030 oplossen dan wel isoleren. Maar in 2030 moeten we vooral vooruit kijken. De verbreding is dan leidend. Een praktische nazorgorganisatie moet dan wel draaien.
- Samenwerking kan een panacee zijn om geen moeilijke afspraken te maken. Dus helderheid is nodig over de afspraken en over 'wie doet wat'. Eerst het probleem, dan de oplossing. Er zijn afspraken nodig over de beheerfase in het licht van de decentralisatie. Beheer kost geld. Deze taak komt vaak bij gemeenten terecht zonder budget. De doelmatigheidsvraag komt dan hoe verdeeld gaat worden. Aan de hand van de opgaven dus. Met dezelfde ogen kijken naar zwaarte hiervan.
- Ook op centraal niveau zijn middelen nodig voor de aanpak van knelpunten, dit moet onderdeel van het convenant zijn. Anderzijds voor gewaarschuwd voor een knelpuntenbudget als "dood geld". Verder decentrale synergie is mogelijk, ook afspraken regionaal tussen waterbeheerders en bodembeheerders. Dit hoeft niet landelijk uniform te zijn. Dit vraagt flexibiliteit binnen het convenant. Wat te doen bij grote faillissementen? En hoe gaan we om met bilaterale afspraken, gaan deze voor bij de verdeling van de middelen? Oude afspraken in het convenant meenemen en bekijken in licht van nieuwe situatie/beleid. Individuele problematiek en oude afspraken zouden het totale systeem echter niet mogen belasten. Rotterdam refereert overigens in een brief aan het uitgangspunt "afspraak is afspraak".
- Integraal aangepakt betekent niet: opgelost! Integraliteit moet op decentraal niveau gerealiseerd worden. Hoe kan je elkaar aanspreken op andere (efficiënte) manieren van saneren. Prestatieafspraken maken en aanspreken op elkaars verantwoordelijkheid.
- Het risico bestaat van versnippering van kennis bij de decentralisatie van bodemtaken. Kennis moet worden geborgd en benut. Vakkennis is nodig. Een nazorgorganisatie kan hierbij een rol spelen. Dit geldt ook voor omgevingsdiensten.
- Verdeling gelden: geld volgt opgaven. De bedrijvenregeling aanpassen zodat je ook kansen kunt benutten voor gebiedsontwikkeling. Dit moet in het nieuwe Convenant flexibeler geregeld worden. Regels moeten flexibel zijn. Nu staan deze soms maken van lokale afspraken in de weg.
- Maak verantwoordingsprocedures flexibel zonder extra werk. Goed elkaar in de ogen te kijken, maar creëer daarmee geen extra bureaucratie. Innovatie in verantwoording bij gedecentraliseerd beleid. Niet teveel laten verdampen in administratieve verantwoording. Bevoegde overheden moeten eigen verantwoordelijkheid nemen en laten zien. De staatssecretaris moet wel in de Tweede Kamer kunnen laten zien wat er (op systeemniveau) gebeurt. Bedragen moeten zichtbaar goed worden besteed. Bevoegde overheden hebben horizontale verantwoording.
- Bedrijfsleven hebben we nodig. Bedrijven hebben eerste verantwoordelijkheid voor bodemsanering, spreek ze daarop aan. Kijken naar de bedrijvenregeling. Goed om met het bedrijfsleven afspraken te maken.

- Versterk de relatie tussen de boven- en ondergrond. Is de opgave van toen/nu nog wel dezelfde als die over 10 jaar? Goed kijken wat straks de opgave is. Probeer bij grote kosten ook te kijken naar opbrengsten, sanering koppelen aan WKO. Doe lokaal wat lokaal kan, soms heeft een gemeente de provincie helemaal niet nodig. Decentralisatie is ook loslaten. Je kunt niet loslaten en vasthouden tegelijk! Liefst terug naar ISV, dat was goed instrument. Waarom maken we geen scenario's: wat als de Mijnbouwwet wordt aangepast? Wat als bodemgelden aan de KRW worden gekoppeld?
- Slim koppelen van budget en eenvoudiger verantwoorden is soms strijdig met elkaar, maar wel nodig. Laten we niet teveel andere budgetten kannibaliseren. Het gaat om de opgave. Maak bij grote opgaven 1 budget, met 1 verantwoordelijk opdrachtgever. Die regelt het met andere bevoegde overheden (en partijen). Niet te makkelijk de stap maken van saneren naar beheren. De ervaringen daarmee moeten we opbouwen en vasthouden.
- Saneren of beheren is niet zwart/wit: eerst saneren, dan beheren. Maar beheren wordt ook vorm van vervanging van saneren, is goedkoper en biedt ruimtelijk meer mogelijkheden. Balans en samenhang saneren en beheren is nodig. Bodembeleid moet onderdeel zijn van ruimtelijk beleid (STRONG, Omgevingswet). In hoeverre speel je daarop in met huidige saneringsbeleid. Nu de opgave definiëren met een programmatisch aanpak. Hou er rekening mee dat er naast de spoedopgave ook nog altijd ernstige verontreinigingen zijn die (eens) aangepakt moeten worden of dat er locaties zijn die blijvende of vernieuwde aandacht nodig hebben, zoals de eerder genoemde stortplaatsen.
- Relatie tussen dit afsprakenkader en STRONG: dit zijn verschillende trajecten, met een andere fasering, maar zo mogelijk komt dit bij elkaar. Niet alles met elkaar verbinden en op verschillende plaatsen aan de orde stellen. Zo hoort de mijnbouwwet-discussie bij STRONG, RO in beiden. Identificatie van verbanden is prima, maar conclusie kan ook zijn dat acties in ander spoor plaatsvinden. Kennis en informatie zijn belangrijk. Discussies hierover moeten aansluiten op elkaar.

Vervolgtraject

Aanwezigen hebben de overtuiging dat snelle voortgang op weg naar nieuwe afspraken mogelijk is. Stappen hiertoe:

- In een ambtelijke werkgroep waarin verschillende partijen zijn vertegenwoordigd, worden elementen uit deze bijeenkomst samengevat en elementen voor nieuwe afspraken geformuleerd.
- De contouren voor de nieuwe afspraken worden voorgelegd aan de Stuurgroep Bodem.
- Verdere uitwerking naar concept-afspraken/convenant (dus niet eerst een intentieverklaring).
- Vervolgens weer een bestuurderoverleg.

Men wil liefst voor 1 oktober klaar zijn.

Zo snel mogelijk acteren is dus nodig, maar we zullen nog wel wat dingen tegenkomen die tijd vragen.